

© Wim Boonen

BIODIVERSITEIT EN SOORTEN

2022

BIJENPLAN TREMELO

Begin 2021 keurde provincie Vlaams-Brabant het biodiversiteitsproject “Bijenplan Tremelo” goed. Hiermee vergroten we samen met de partners de aandacht voor (wilde) bijen en hommels. Deze insecten zijn immers van cruciaal belang voor de bestuiving van wilde bloemen, planten, struiken, bomen en landbouwgewassen. Diversiteit aan inheemse bloemen en het aangepaste beheer hiervan is van groot belang. De bijen zijn afhankelijk van nestgelegenheid. Hierin kan de mens helpen door bovengrondse holtes (in hout, stengels, steen, leem) te voorzien, door de aanleg van bijenwanden of door open grond te behouden.

De gemeente Tremelo wil met dit project een eenvoudig uit te voeren en gedragen bijenplan opmaken, met aandacht voor zeldzame bijen en hun waardplanten. De partners bieden een sensibiliserende werking aan voor de gemeentediensten en de inwoners van Tremelo.

Van de lente tot de herfst van 2022 voerde Natuurpunt Studie een uitgebreide inventarisatie uit in Tremelo om een zicht te krijgen op het voorkomen van wilde bijen. Op basis daarvan stellen ze een rapport op met inrichtings- en beheermaatregelen en knelpunten. Daarnaast komt er een gids met bijenvriendelijke planten voor gemeentelijke aanplantingen.

Begin september plaatsten we vier grote bijenhôtels op diverse locaties. Daarnaast kocht de gemeente 200 bijenblokken aan. Aan de bijenhôtels zorgt de gemeente voor voedsel door een bloemenmengsel in te zaaien of een bloemrijk grasland te creëren door het toepassen van het juiste beheer. Inwoners van Tremelo kunnen bijenblokken bekomen zolang de voorraad strekt. Behalve nestgelegenheid moet er ook voldoende voedsel voorhanden zijn. Via infoavonden, bijenwandelingen en brochures over bijenvriendelijke tuinen proberen we de inwoners te informeren en stimuleren om zelf aan de slag te gaan. Zo wordt Tremelo een bijenvriendelijke gemeente!

Bijenblokken als nestgelegenheid voor solitaire bijen

PARTNERS: Provincie Vlaams-Brabant, Gemeente Tremelo, Interleuven

DE EIKELMUIS IN VLAAMS-BRABANT

De eikelmuis is met haar zwarte zorromasker en pluimstaart een soort die tot de verbeelding spreekt. Helaas gaat de soort bijna overal in Vlaanderen sterk achteruit. Met steun van de Provincie Vlaams-Brabant onderneemt Natuurpunt Studie samen met de vijf Vlaams-Brabantse regionale landschappen acties om de dieren te helpen. In twee gebieden kregen eikelmuisen zendertjes om. Zo volgen we hen en komen we meer te weten over hun habitatvereisten. We maakten een overzicht van bestaande waarnemingen van eikelmuisen in Vlaams-Brabant en onderzochten locaties waar mogelijk nog eikelmuisen voorkomen. We zochten vrijwilligers om te helpen inventariseren. In maart organiseerden we voor hen een cursus rond inventarisatiemethodes. Vanaf mei gingen de vrijwilligers op terrein aan de slag om het verspreidingsbeeld van de muizen in kaart te brengen. Door terreinbezoeken, een infodag, folders en een beheerhandleiding brengen we de komende jaren de levenswijze en noden van dit schitterende diertje onder de aandacht. Zo stimuleren we om op zoveel mogelijk locaties beschermingsacties te nemen. Als kers op de taart kiezen we een aantal kerngebieden uit waar we via terreinacties streven naar de creatie van volwaardige eikelmuishabitats. Deze leefgebieden bevatten alle natuurlijke elementen die eikelmuisen nodig hebben in elk seizoen van het jaar. We proberen deze onderling maximaal te verbinden, zodat zich opnieuw duurzame eikelmuispopulaties ontwikkelen.

PARTNERS: Provincie Vlaams-Brabant, Natuurpunt Studie, Vlaams-Brabantse regionale landschappen

MOETEN ER NOG POELEN ZIJN?

Water. Na de zondvloed in de zomer van 2021 dachten we wel een voorraadje te hebben om een normaal grondwaterpeil aan te houden in 2022. Niets bleek minder waar. Plots stond de droogste zomer sinds het begin van de metingen voor de deur. De noodzaak om water vast te houden, op te stuwen en te bufferen valt niet meer te ontkennen. Voor onze lokale biodiversiteit zijn poelen die lang genoeg water houden onontbeerlijk. Onze amfibieënpopulaties komen steeds meer onder druk te staan. Poelen die te snel droogvallen, zijn ecologische vallen omdat larven niet genoeg tijd krijgen om uit te groeien tot volwassen dieren. Poelen die nooit droogvallen geven dan weer een heel andere soortendynamiek. Het is niet eenvoudig om in te schatten hoe nieuw aangelegde poelen zullen evolueren. Elke locatie aan een langdurig hydrologisch onderzoek onderwerpen in een veranderend klimaat met telkens recordbrekende extremen schiet niets op. De oplossing is om een ruim aanbod aan poelen met voldoende variatie te creëren. Als regionaal landschap hebben we hiervoor de nodige expertise en zorgden we in 2022 voor de aanleg of het herstel van 9 poelen tussen de 100 en 300 m² groot, verspreid over ons werkingsgebied. Stuk voor stuk dragen zij bij aan een netwerk van waterlichamen in ons landschap. Het is meer dan ooit een essentiële component van onze werking in het kader van biodiversiteit.

PARTNERS: Provincie Vlaams-Brabant, particuliere eigenaars, gemeente Holsbeek, Natuurpunt Bekkevoort - Diest, Agentschap Natuur en Bos

MEER WETEN?

Regionaal Landschap Noord-Hageland vzw
016 63 59 54 - info@rlnh.be - www.noordhageland.be

© RENN

LANDSCHAPSZORG

2022

HOUTIG ERFGOED IN TREMELO

Oude bomen of struiken vertellen iets over de geschiedenis van een plaats: ze illustreren oude gewoonten, historisch landgebruik of bepaalde technieken. Verder heeft houtig erfgoed ook een sociale, stedenbouwkundige, esthetische, wetenschappelijke of volkskundige waarde. Denk aan kasteeldreven, herdenkings- en kapelbomen, beeldbepalende bomen aan kruispunten van wegen of geknotte en gevlochten houtkanten. Er is geen strikte leeftijdslimiet, aangezien het gaat om levend erfgoed.

De intergemeentelijke onroenderfgoeddienst IOED WinAr, de gemeente Tremelo en het regionaal landschap werkten in 2022 samen om dit houtig erfgoed in kaart te brengen in de gemeente Tremelo. Hiervoor werd op basis van de 'Handleiding voor het inventariseren van Houtige Bepantingen met Erfgoedwaarde' van het Vlaams Agentschap Onroerend Erfgoed een vragenlijst gedigitaliseerd. Met deze vragenlijst trok een stagestudent, met ondersteuning van WinAr, al fietsend door Tremelo en inventariseerde hij alle houtig erfgoed. Deze gegevens krijgen een score, rekening houdend met erfgoedwaarden, selectiecriteria en boomtechnische eigenschappen. Zo werd het houtig erfgoed in de gemeente in klassen met bijhorende maatregelen ingedeeld. Door deze inventarisatie werd duidelijk welke bomen er dringend achterstallig onderhoud nodig hebben. In het voorjaar van 2023 bekijken we deze bomen en maken we binnen het project van het Loket Onderhoud Buitengebied een beheersvisie op. Aan de hand van deze visie schrijven we dan een opdracht uit voor een boomverzorger zodat de bomen het juiste onderhoud krijgen.

Houtig erfgoed: een oude linde

PARTNERS: gemeente Tremelo – IOED WinAr

© RLNH

LAND(SCHAPS)BOUWER AAN HET WERK

Er staan grote uitdagingen voor de deur door een veranderend klimaat. Ons landschap dat is uitgekleeft door een intensivering van industriële landbouwmethodes is niet robuust genoeg om die uitdagingen zelf het hoofd te bieden. Om op een duurzame manier met onze omgeving om te gaan moeten we zoeken naar een betere balans. Eén van de pioniers die kiest voor een andere benadering van het land(schaps)bouwen richtte een veeteeltbedrijf op in ons werkingsgebied. Jan Witters is een veearts uit Lubbeek die voor zijn zoon een duurzaam bedrijf wil ontwikkelen waarin niet kwantiteit maar kwaliteit voorop staat. Hij is overtuigd dat een bedrijf met minder dieren en een positieve herstellende impact op het landschap een leefbaar inkomen kan genereren. Wij raakten in samenwerking met de bedrijfsplanner van de Vlaamse Landmaatschappij (VLM) bij dit project betrokken. In 2022 konden we op die manier 2,8 km hagen aanplanten langsheen wei- en hooilanden. We trachtten daarvoor de niet-productieve steun van het Vlaams Landbouw Investeringsfonds (VLIF) te activeren. Deze hagen kunnen op termijn als veekering dienen en leveren bij hun onderhoud een houtige fractie op die in het compost kan verwerkt worden. Ze dragen bij tot een verhoging van de biodiversiteit en het herstel van een landschapsbeeld dat ons Hageland ooit kenmerkte. Ook in 2023 staat er een aanplanting van o.a. hoogstammige (fruit)bomen op de planning. Als regionaal landschap geloven we in dit project en publiceerden we afgelopen jaar een interview met Jan Witters. Daarmee hopen we andere landbouwers te inspireren om net als hem een bedrijfsvoering te ontwikkelen met respect voor de omgeving én wat meer tijd om te genieten.

PARTNERS: Jan Witters, Vlaamse Landmaatschappij, Departement Landbouw en Visserij, Provincie Vlaams-Brabant

150 HOOGSTAMFRUITBOMEN AANGEPLANT

14 SOLITAIRE BOMEN AANGEPLANT

39 KNOTBOMEN GEKNOT

230 m²
HOUTKANT AANGEPLANT

5009 m HAGEN EN
HEGGEN AANGEPLANT

MEER WETEN?

Regionaal Landschap Noord-Hageland vzw
016 63 59 54 | info@rlnh.be | www.noordhageland.be

DOELGROEPENWERKING

2022

NATUUR OP SCHOOL (NOS)

De wijksschool van Sint-Anna in Baal verloor een deel van haar speelruimte aan een nieuw schoolgebouw. Het schoolteam maakte gebruik van de gelegenheid om de speelplaats om te toveren tot een groene avontuurlijke speelzone. In maart plantten we de eerste hagen en een veldesdoorcirkel aan. De school organiseerde een plantactie samen met de leerlingen. In de hoofdschool vergroenden we de kleuterspeelplaats. Hiervoor onthardde de school een groot deel van de speelplaats. Zo kwam er ruimte voor een speelse wadi met wilgentunnels. In het voorjaar van 2023 zaaien we nog een bloemenweide in. Er volgen nog rivierkeien en spelelementen. Op de resterende verharding bracht de school via Dr. Mobi een fietsparcours aan.

PARTNERS: MOS Vlaams-Brabant, dienst leefmilieu Provincie Vlaams-Brabant, SAS Baal

WE GAVEN ADVIES / WERKTEN AAN DE OPSTART VAN VOLGENDE PROJECTEN

- BUSO De Bremberg, Diest
- VBS De Groeituin, Grootlo (Keerbergen)
- GBS De Buitenkans (oude speelplaats), Molenstede (Diest)
- VBS 't SJIBke Betekom (Begijnendijk)

EDUCATIEF PAKKET ERNEST CLAES

Zichem is het geboortedorp van schrijver Ernest Claes. Om hem, zijn literair werk en het aangrenzende natuurgebied 'De Demerbroeken' in de kijker zetten, werkten we samen met stad Scherpenheuvel-Zichem een educatief pakket uit voor leerlingen van de 3e graad lager onderwijs en de 1e graad secundair onderwijs. In 2021 bespraken we met de stad Scherpenheuvel-Zichem, de stadsgidsen en Natuurpunt het traject van de wandeling en de inhoud van het educatief pakket. We kozen natuurelementen uit de Demerbroeken om op te nemen samen met tekstfragmenten uit het werk van Ernest Claes. Zo werkten we stops met opdrachten uit langs een wandelpad van zo'n 3 kilometer. In 2022 las stemacteur Thomas Cordie de tekstfragmenten in. We plaatsten ze op de izi.TRAVEL app en voorzagen hierbij extra beeldmateriaal. In oktober 2022 testten we met alle partners op het terrein de wandeling uit. In 2023 zal de wandeling en het educatieve pakket voorgesteld worden.

PARTNERS: Landschapspark de Merode vzw, de stad Scherpenheuvel - Zichem, Natuurpunt Scherpenheuvel-Zichem

BEHAAG JE TUIN

Afgelopen jaar bestelden 577 inwoners uit Noord-Hageland plantgoed tijdens onze samenaankoop. Zo dragen zij hun steentje bij om hun tuin een stukje groener en biodiverser te maken. Verschillende gemeenten uit ons werkingsgebied ondersteunden hun inwoners hierbij door een geboorteboom of klimaatboom te schenken of een korting op het totale bestelbedrag te geven.

De meest bestelde boom bij de Noord-Hagelanders was de veldesdoorn, nipt gevolgd door de winterlinde en de haagbeuk. Bomen die je van nature in het Hagelandse landschap tegenkomt maar ook prima passen in een tuin. Daar zorgen ze voor de nodige schaduw op hete dagen.

PARTNERS: De provincie Vlaams-Brabant, gemeentes in Noord-Hageland, Regionale Landschappen in Vlaams-Brabant, particuliere eigenaars

KINDEREN BAAS

Na de lancering van wandelnetwerk de Merode in 2020, werkten we de voorbije twee jaren aan avontuurlijke kinderlussen die gebaseerd zijn op het netwerk. In 2021 zochten we geschikte locaties om deze te realiseren. De lussen mochten niet te lang zijn en hadden bij voorkeur al enkele fijne belevingselementen langs het gekozen traject. Voor Aarschot kozen we een lus van 3,5 kilometer door Meetshoven Bos. In het bos bevindt zich al een bivakplaats en een speelzone langs de wandeling. In Diest kozen we de groene lus van onze landschapswandeling in het Webbekoms Broek als basis. Deze is zo'n 3 kilometer lang. Langs het traject bestaat reeds een buitenklasje en de Demertrefplaats op het Boerenkrijgplein. In 2022 plaatsten we met de subsidie van Landschapspark de Merode spelelementen: op elke wandeling vind je nu een wedstrijd verspringen en een wedstrijd hardlopen. In Aarschot installeerden we een stapstammenparcours en Diest kreeg een houten totem van een bever. We lanceren de wandelingen in het voorjaar van 2023 met een persmoment in het Webbekoms Broek. Later in het jaar zal ook de derde en laatste wandellus geopend worden in Averbode. Deze zal geënt zijn op het nieuwe multimovepad.

PARTNERS: Landschapspark de Merode vzw, Toerisme Vlaams-Brabant, Agentschap Natuur en Bos, Bezoekerscentrum Webbekoms Broek, de stad Scherpenheuvel-Zichem, Natuurpunt Scherpenheuvel-Zichem

MEER WETEN?

Regionaal Landschap Noord-Hageland vzw
016 63 59 54 . info@rlnh.be . www.noordhageland.be

GEBIEDSGERICHTE WERKING

2022

DEMER- EN LAAKVALLEI

In 2022 stond de werking rond de Demer- en Laakvallei voornamelijk in het teken van projectvoorbereiding. Achter de schermen werken we aan het historisch en hydrologisch herstel van de Demer, het ontwikkelen van topnatuur en de recreatieve ontsluiting ervan.

In 2016 werd de oude Demer terug zichtbaar in het centrum van Diest. Momenteel zijn er werken ter hoogte van de stadsvesten aan het kunstwerk van de Grote Steunbeer. Dit om opnieuw een verbinding te maken met de oude Demer in de binnenstad. Tijdens de excursies op de 8ste Demerdag kon een bezoek aan deze werf dan ook niet ontbreken.

8STE DEMERDAG

Op dinsdag 27 september organiseerde het bekkensecretariaat Demerbekken, samen met de partners van project Life Delta en Regionaal Landschap Noord-Hageland, de 8ste Demerdag. Naast het programma rond de waterkwaliteit en de integrale projecten zoomden we in 2022 in op het uniek overstromingslandschap van het Schulensbroek en Webbekomsbroek-Borchbeemden net stroomopwaarts van Diest.

De volgende fase projecten vanuit Sigma werden in juli op twee infomarkten gepresenteerd aan het grote publiek. Tussen Diest en Werchter staan veel ingrepen gepland. Zo zullen er stroomafwaarts vanuit Zichem, in het gebied Kloosterbeemden, drie meanders terug aangesloten worden op de Demer. Dit loopt samen met de sanering en herinrichting van het gebied Kloosterbeemden. Deze sanering is de laatste fase van de sanering van de Winterbeek / Hulpe in het kader van LIFE-project NARMENA.

Maar ook stroomafwaarts Aarschot worden opnieuw enkele meanders aangesloten. In afwachting van de vergunningsprocedures voor deze projecten loopt bij de eerste heraangesloten meander Vinkenbergh een monitoringsproject. Bij de andere recent gerealiseerde meanders ter hoogte van de Demerstraat zien we de rivierwerking opnieuw tot zijn recht komen.

WATER IN DE GROTE LAAK!

In het kader van het aansluiten van de meanders stroomafwaarts Aarschot zal de Grote Laak opnieuw verbonden worden met de Demer ter hoogte van Steyenhof in Betekom. Op een tweede aansluiting stroomopwaarts van Aarschot is het vermoedelijk nog even wachten.

LOKET ONDERHOUD BUITENGEBIED (LOB)

Het afgelopen jaar realiseerden we heel wat in het kader van het PDPO-project 'LOB Noord-Hageland'. We maakten beheerplannen op voor de holle wegen in de gemeente Bekkevoort met inspraakmomenten voor meerdere doelgroepen. We hielden rekening met de verschillende functies van een holle weg. In het voorjaar organiseerden we een demodag waarbij we keken hoe we het toekomstig beheer kunnen aanpassen en of automatiseren mogelijk is. De INL-ploeg* van IGO ging in het voorjaar van 2022 aan de slag om één van de nieuwe beheervoorstellen in de praktijk om te zetten. Zo zetten ze in één holle weg een proefproject op voor het beheer van valse acacia.

In Lubbeek verwerkten we de inventarisatiegegevens verder en gaven we de aanzet voor een beheervisie voor enkele terreinen in de gemeente. We werken dit verder uit in 2023.

In Tremelo besloten we samen met de gemeente om de focus van bermenbeheer te verleggen naar het beheer van houtig erfgoed. IOED Winar*, inventariseerde er alle houtige erfgoedelementen. Aan de hand van deze gegevens maken we een beheervisie op voor de bomen op gemeentelijke eigendom waarbij onderhoud noodzakelijk is.

In het najaar organiseerden we twee cursussen voor de gemeentelijke groenarbeiders en de medewerkers van de INL-ploegen van IGO. Op deze momenten kwam op een laagdrempelige manier het ecologisch maaibeheer en het beheer van holle wegen aan bod, zowel in theorie als in de praktijk.

*intergemeentelijke natuur- en landschapszorg

* IOED WinAr is de intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst voor de gemeentes Bekkevoort, Haacht, Holsbeek, Keerbergen, Rotselaar en Tremelo.

PARTNERS: IGO, Boerennatuur, Bekkevoort, Lubbeek, Tremelo

Europees Landbouwfonds
voor Plattelandsontwikkeling:
Europa investeert
in zijn platteland
www.vlaanderen.be/pdpo

VLAAMSE
LAND
MAATSCHAPPIJ

MEER WETEN?

Regionaal Landschap Noord-Hageland vzw
016 63 59 54 . info@rlnh.be . www.noordhageland.be

© Wim Boonen

SENSIBILISATIE, EDUCATIE EN COMMUNICATIE

2022

LANDSCHAPSSYMPIOSIUM

Op de Internationale dag van het landschap, 20 oktober, reflecteerden de 16 regionale landschappen van Vlaanderen samen met partners en breed publiek over onze landschappen. Onder meer professor Maggie Roe (Newcastle University), Sylvie Van Damme (HoGent) en Vlaamse bouwmeester Erik Wieërs gaven een lezing met hun visie op het landschap. Het was ook de dag waarop 32 organisaties het Vlaams charter landschapsbeheer ondertekenden.

Met het charter drukken al deze ondertekenaars hun engagement uit om door samenwerking en kwaliteitsvol beheer te zorgen voor sterke landschappen. Deze geven een antwoord op klimaatuitdagingen, dragen bij aan biodiversiteit en ecosystemendiensten, zorgen voor een aantrekkelijke en herkenbare leefomgeving en bieden een hoge recreatieve en toeristische belevingswaarde.

Voor het eerst bevestigen zoveel partners vanuit verschillende bevoegdheden en werkerterreinen hun inzet voor sterke landschappen, die door kwaliteitsvol beheer ten volle kunnen bijdragen aan welvaart en welzijn. Het charter kan je nalezen op onze website.

NACHT VAN DE VLEERMUIS

Al vele jaren vindt eind augustus de nacht van de vleermuis plaats. Op deze manier zetten tal van organisaties in Vlaanderen en Nederland deze vaak misprezen soorten in de kijker. Ook wij droegen in 2022 ons steentje bij. Samen met Natuurpunt Rotselaar organiseerden we een evenement op het domein van het Montfortcollege. Voor een 90-tal deelnemers gaven we een presentatie met interessante wist-je-datjes om het imago van deze prachtige dieren op te krikken. Daarna maakten we een wandeling in het duister onder de begeleiding van een vleermuizenkenner. Samen gingen we op zoek naar verschillende soorten op en rond het domein. Via batdetectoren zetten we de ultrasone roep van de dieren om naar hoorbare geluiden. Ondertussen genoten de deelnemers van de acrobatische capriolen in de lucht. Het gaf hen de kans om een kijkje te nemen aan ons inrichtingsproject 'de krocht'. Zo zetten we deze belangrijke winterverblijfplaats voor vleermuizen in de verf. Een expert gaf uitleg bij een lichtval voor nachtvlinders en een verhalenvertelster verblijdde jong en oud met sprookjes rond het thema. We bespeurden tevreden gezichten onder het schijnsel van onze zaklampen. Een initiatief dat zeker voor herhaling vatbaar is op andere toplocaties voor vleermuizen in ons werkingsgebied.

PARTNERS: Natuurpunt Rotselaar, Montfortcollege, Agentschap Natuur en Bos

WAT? Cursus snoeien van hoogstamfruitbomen

WAAR? Lubbeek

WANNEER? 3 september 2022

PARTNERS? Milieuadviesraad gemeente Lubbeek, Tree-Hive

In de voormiddag lieten de lesgevers van Tree-Hive de deelnemers kennis maken met hoogstamfruitboomgaarden in al zijn aspecten. Ze legden het snoeien van bomen in theorie uit. In de namiddag zetten we deze theorie om in praktijk in de gemeentelijke boomgaard in het Uilenkotwegje. De begeleiders en de cursisten bestudeerden de aanwezige hoogstamfruitbomen. Vervolgens bespraken de deelnemers in kleine groepjes hoe ze de snoei voor iedere boom zouden aanpakken. De groepjes deden een voorstel aan de lesgevers waarna de deelnemers zelf de boom op een correcte manier snoeiden.

WAT? Cursus zeisen

WAAR? Bekkevoort

WANNEER? 27 september 2022

PARTNERS? Zeis en Bijl, Natuurpunt Bekkevoort/Diest, Zeisteam, Provincie Vlaams-Brabant

We proberen particulieren waar we mee samenwerken rond graslanden warm te maken voor het gebruik van de zeis. Daarom organiseerden we voor hen een cursus onder de deskundige begeleiding van Kevin Lambeets van 'Zeis en Bijl'. Als locatie kozen we het natuurgebied Papenbroek te Assent. We combineerden de opleiding met één van de zeisdagen, georganiseerd door Natuurpunt Bekkevoort en het Zeisteam. De cursisten kregen de kans om enkele meer ervaren zeisers aan het werk te zien en kregen heel wat informatie over het beheer van bloemenrijke graslanden.

MEER WETEN?

Regionaal Landschap Noord-Hageland vzw
016 63 59 54 . info@rlnh.be . www.noordhageland.be